

บทที่ 4

การบริหาร และการจัดการศึกษาพิเศษ

4.1 หลักการบริหารการศึกษาพิเศษ

การบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหลักการเช่นเดียวกับการบริหารงานการศึกษาทั่วไป ทั้งนี้มีงานหลักอยู่สามประการคือ บุคลากร งาน และสภาพแวดล้อมของสังคม (Leo E. connor. 1966 : 10)

โดยที่พิจารณางานบุคลากรในรูปของสุขภาพทางร่างกาย ความสามารถทางสติปัญญา และประสิทธิภาพทางอารมณ์ ในขณะที่มีการกระทำเกี่ยวเนื่องและตอบโต้กับงานและสภาพแวดล้อมของสังคม

บุคลากร บุคลากรในงานการศึกษาพิเศษ จะต้องมีความทักษะและประสบการณ์ที่มีทัศนคติที่ดีในการเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในขบวนการทำงานกลุ่ม และสามารถชี้แนะ และประเมินผลผู้ร่วมงานได้ ที่สำคัญอย่างยิ่งคืองานในส่วนที่จะต้องมีการตัดสินใจ ผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษจะต้องปฏิบัติ โดยมีพื้นฐานของผลการวิจัย มาตรฐานและประสบการณ์ที่กว้างขวาง เป็นหลัก

การที่จะสามารถเป็นผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษได้ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจ ลักษณะธรรมชาติของความรับผิดชอบและความศรัทธาเกี่ยวกับเด็กพิเศษตลอดถึงความรู้ในทฤษฎีต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งสรุปได้ว่าการบริหารงานการศึกษาพิเศษเป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ของการเป็นผู้นำ เนื่องจากการศึกษาพิเศษเป็นงานที่ต้องใช้ความมานะพยายามทั้งในด้านภายในโรงเรียนและในสังคม

งาน หมายถึงตัวงานหรือกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติหรือดำเนินการ และหน้าที่รับผิดชอบ เช่น โรงเรียนสอนคนหูตึง จะต้องมียางหลักสูตร วิธีสอน การจัดชั้นเรียน การรับนักเรียน การคัดเลือกครู การจัดการบริการพิเศษ การแบ่งงานให้บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน การดูแลอาคารสถานที่ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมของสังคม เป็นแรงกดดันในการจัดการศึกษาพิเศษ แนวโน้มของการจัดและการบริหารการศึกษาพิเศษจะมีทิศทางมาจากสภาพความต้องการของสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม ปรัชญา หลักการ และการสนับสนุนของสังคม ตัวอย่างเช่น การเกิดโรคหัดเยอรมันระบาดในหลายประเทศเมื่อสามสิบกว่าปีที่ผ่านมา ทำให้มีเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินวัยทารกเกิดจำนวนมาก สามปีต่อมาต้องเตรียมจัดโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาให้ ถัดมาก็จัดโรงเรียนประถมศึกษา และอีกไม่กี่ปีข้างหน้าก็ต้องจัดเตรียมทางด้านอาชีพให้เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้

4.2 หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

หน้าที่หลักแปดประการของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ คือ

1. **การวางแผนและการประเมินผล** ซึ่งครอบคลุมอยู่ตลอดขบวนการของโรงเรียน ด้วยเป็นองค์ประกอบของหน้าที่ ที่บ่งหรือมีผลกระทบต่อหน้าที่อื่น ๆ ในการวางแผนและประเมินผล นี่จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคล ผลงานการวิจัย ประสบการณ์ หรือในบางครั้งอาจต้องคำนึงถึงงบประมาณ และเอกสารข่าวที่ออกเป็นครั้งคราวด้วย

2. **การจัดหน่วยงานและบริการ** ได้แก่การจัดซื้อ การแจ้งหน้าที่ความรับผิดชอบ การพิจารณารับนักเรียน การพิจารณาเปิดบริการและวิชา การวางระเบียบปฏิบัติ และการตัดสินใจ เป็นต้น

3. **การบริหารบุคคลและการนิเทศก์** ได้แก่ งานการคัดเลือกบุคคล การส่งเสริมความก้าวหน้า การจัดบุคลากรทดแทน การทำทะเบียนประวัติ และการฝึกอบรมสัมมนา

ในการคัดเลือกบุคคล หรือส่งเสริมความก้าวหน้า นั้นควรมีการติดต่อสัมพันธ์กับวิทยาลัยหรือ มหาวิทยาลัยที่ผลิตบุคลากรทางการศึกษาพิเศษอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้มีบุคลากรที่มีความสามารถตรงสาขา และจะได้มีโครงการฝึกอบรมสัมมนาโดยผู้ชำนาญการเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ ผลในขั้นปลายก็คือ มาตรฐานและผลงานที่ดีเด่นของโรงเรียนนั่นเอง

4. **งานธุรการและการเงิน** งานธุรการและการเงินเป็นงานที่บริการและสนับสนุนงานการสอน งานนี้ความจำเป็นเพราะเหตุจำกัดทางการเงิน บุคลากร หรืออาคารสถานที่ ซึ่งเกิดขึ้นบ่อย ๆ กับงานการศึกษาพิเศษ เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษจะแสดงความสามารถในการปรับปรุงและหาทางอื่น ๆ มาชดเชยอย่างเต็มความสามารถ

5. งานบริการช่วยเหลืออื่น ๆ ได้แก่งานบริการทางแพทย์ นักจิตวิทยา นักบำบัดต่าง ๆ การจัดพาหนะรับส่ง โครงการอาหาร เป็นต้น จัดเป็นงานสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาพิเศษ ในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการจัดการให้มีบริการเหล่านี้ โรงเรียนก็ควรขอความช่วยเหลือร่วมมือจากหน่วยงานอื่นหรือสถาบันสงเคราะห์อื่น ๆ เช่น สภากาชาด สมาสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

6. ประชาสัมพันธ์และแนะนำ ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งหมายรวมถึงการประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ การพบปะสนทนาระหว่างครู การกล่าวสุนทรพจน์ ตลอดจนการเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นงานการให้ข่าวสาร รายละเอียดและความรู้ เหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการเสริมคุณธรรมและความสัมพันธ์ในระหว่างคณะทำงาน ตลอดจนถึงระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้วย

7. การประสานงานและการนำ หน้าที่ในการประสานงานและการนำ ในการปฏิบัติงานเป็นลักษณะเด่นของผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ เนื่องจากงานการศึกษาพิเศษนั้น จะต้องมีการติดต่อเกี่ยวกับการจัดที่เรียน ที่ทำงานอาชีพ การวิเคราะห์ระดับและอาการของเด็กพิเศษ การส่งหรือขอข้อมูล เพื่อทำระเบียบสะสมหรือทะเบียนประวัติ การจัดโครงการแนะแนว การจัดโครงการฝึกอาชีพ เป็นต้น

8. การสอนด้วยวิธีพิเศษ การปรับวิธีสอน การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัย ตลอดจนถึงการช่วยเหลือครูใหม่ การทดลอง เทคนิคใหม่ และการประเมินผล เป็นหน้าที่ที่ท้าทายความพยายามของผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษเป็นอย่างยิ่ง

โดยทฤษฎีแล้วหน้าที่ทั้งแปดประการนี้จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันและกัน และในบางกรณีหน้าที่สองอย่างหรือมากกว่าอาจรวมอยู่ในเหตุการณ์จนไม่สามารถแยกความแตกต่างได้

4.3 การเลือกผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ

หลักในการเลือกผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถใช้หลักของการเลือกผู้บริหารงานการศึกษาทั่ว ๆ ไปได้เป็นอย่างดี ภิญโญ สาร (2519 : 458) เขียนไว้ในหนังสือหลักบริหารการศึกษา กล่าวถึงการแสวงหาบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานว่า

ตำแหน่งสำคัญที่สุดคือตำแหน่งบริหาร เช่น หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้าหมวดวิชา หรือผู้ช่วยครูใหญ่ หรือ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ในการคัดเลือกผู้บริหารงานดังกล่าว ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบสม่ำเสมอ ความจงรักภักดีต่อโรงเรียน ความเสียสละ ความรัก

เกียรติยศชื่อเสียง ความสนใจในงานบริหารและความภาคภูมิใจในโรงเรียนเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง รองลงมาคือความสามารถ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ความสามารถทั่วไป ได้แก่ความกระฉับกระเฉง ว่องไว ความรู้สึกและการตื่นตัวอยู่เสมอ ความสนใจในเรื่องทุกอย่างละเอียดละออตามความสำคัญของเรื่อง โดยไม่ปล่อยสิ่งใดให้ผ่านไปเฉย ๆ ความสามารถในการโอนอ่อนผ่อนปรน รู้จักเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตัวให้เข้ากับสถานการณ์ การวางตัวในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และความกล้าหาญพร้อมที่จะต่อสู้อุปสรรคโดยมีจิตใจมั่นคง

2. ความสามารถเฉพาะอย่าง ได้แก่ความถนัดและความรู้เฉพาะ หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้มาในทางเทคนิคต่าง ๆ

3. มีใบรับรอง เกี่ยวกับกิจกรรมต่อไปนี้

3.1 ทักษะในการจัดและพัฒนากลุ่ม

3.2 ทักษะความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความต้องการและความจำเป็น

3.3 ทักษะการวางแผนร่วมกับกลุ่ม

3.4 ทักษะในการประเมินผล

3.5 ทักษะการพิจารณาในคุณธรรมและค่านิยม

ข้อเสนอแนะของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองท่านที่ได้กล่าวถึง ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะใช้ในการพิจารณาเลือกผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ ข้อเสนอเพิ่มเติมที่ควรนำมาพิจารณาดูด้วยเป็นอย่างยิ่ง ก็คือ งานการศึกษาพิเศษ เป็นงานที่ต่างไปจากงานการศึกษาทั่วไป ตรงที่ ตัวนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ ซึ่งมีความบกพร่อง ผิดปกติ หรือพิการ ต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากเด็กปกติ ผู้ที่จะทำงานกับเด็กพิเศษได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณา มีความรักเด็ก มีความอดทน และเสียสละอย่างสูง และจะต้องมีความยึดมั่น มีหลักการ และการรู้จักรอคอย เนื่องจากผลงานทางการศึกษาพิเศษนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ เป็นลักษณะเฉพาะ ไม่สามารถหวังผลสำเร็จ เช่นงานการศึกษาของเด็กปกติได้ คือ เด็กปกตินั้น พอสิ้นปีการศึกษา ก็เห็นผลการสอนได้ทันที จากการทดสอบและการเลื่อนชั้น แต่เด็กพิเศษนอกจากแต่ละคนจะพัฒนาได้ไม่เท่ากันแล้ว ผลสำเร็จเมื่อสิ้นปีการศึกษาก็มีไม่มาก เทียบกับผลการเรียนของเด็กปกติไม่ได้เลย ดังนั้นผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษจะต้องมีคุณสมบัติข้างต้นเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ถ้าหากสามารถจะเลือกได้ ผู้ที่ศึกษาทางการศึกษาพิเศษมาโดยตรง และประกอบด้วยคุณสมบัติและ

คุณลักษณะทั้งหมด ตามที่ต้องการเท่านั้นที่จะควรจะได้รับเลือกให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

หลักการศึกษที่เป็นพื้นฐานปรัชญาสำหรับผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. กิจกรรมการศึกษาใด ๆ จะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการยอมรับและบูรณาการอยู่ในแผนงานทั้งหมดของโรงเรียน
2. เด็กทุกคนได้รับการพิจารณาด้วยมโนทัศน์แบบเป็นบุคคลหนึ่งบุคคล (a total child)
3. เนื่องจากผลของความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล
4. เด็กทุกคนต้องได้รับการยอมรับและบูรณาการอยู่ในกิจกรรมทางสังคมของโรงเรียน
5. การพิจารณาจัดเด็กพิเศษเข้าชั้นเรียน ทดสอบ หรือบริการ อาจใช้ข้อบัญญัติหรือการตัดสินใจ ที่นอกเหนือจากระเบียบสำหรับเด็กปกติได้
6. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชนหรือ โรงเรียนเพื่อการศึกษาพิเศษนั้น จะต้องพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ และขบวนการเป็นกรณีเฉพาะด้วย
7. ในการจัดการประชุม สัมมนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์และให้คำปรึกษาแนะนำ แก่ผู้ปกครองของเด็กพิเศษนั้น จำเป็นต้องใช้ทักษะ เทคนิค และขบวนการ เพิ่มเติม เป็นพิเศษมากกว่าการจัดประชุมสัมมนาผู้ปกครองเด็กปกติหรือ การประชุมครู และผู้ปกครอง
8. การปรับปรุงหรือเสริมการสร้างหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษ เป็นผลมาจากความต้องการเบื้องต้นของเด็กพิเศษไม่ว่าความแตกต่างของเขาจะเป็นทางด้านร่างกาย อารมณ์ หรือสมอง ก็ตาม
9. การเลือกซื้อหรือจัดหาอุปกรณ์และสื่อการเรียนที่เป็นอุปกรณ์และสื่อการเรียนเฉพาะการศึกษาพิเศษ ต้องได้รับการพิจารณาในการเลือกซื้อและจัดหา เป็นอย่างดี
10. บริการบางอย่างที่ไม่สามารถจัดให้กับนักเรียนปกติทั้งโรงเรียนได้ เช่น พาหนะรับส่ง การพักผ่อน อาหารกลางวัน และความสะอาดเป็นพิเศษอื่น ๆ ควรได้รับการพิจารณาจัดให้เป็นพิเศษสำหรับเด็กพิเศษ
11. การบรรจุครู เพื่อสอนเด็กพิเศษต้องมีเกณฑ์ในการเลือกอย่างเหมาะสม และการมอบงานให้ทำก็ต้องเหมาะสมด้วย
12. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษ จำเป็นต้องมีหน่วยบริการ ซึ่งทำหน้าที่ติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
13. เนื่องจากธรรมชาติและปัญหาของเด็กพิเศษ เป็นกรณีเฉพาะและแตกต่างไปจากเด็กสามัญทั่วไป โรงเรียนควรจัดให้มีบันทึกประวัติหรือรายงานเพิ่มเติมด้วย เพื่อประโยชน์ใน

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม หรือเพื่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ

14. ต้องมีการวางแผนกิจกรรมและการประเมินผลที่ต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยวิเคราะห์ และจัดให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กพิเศษนั้น ๆ

4.4 การบริหารงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

1. รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและประสานการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายและแผนการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาสให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาพิเศษต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

2. ประสาน ส่งเสริม และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส จัดระบบสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

3. ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

4. ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ

5. บริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

6. ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

ภายในแบ่งส่วนงานออกเป็น 7 กลุ่ม กับ 35 ด้าน

1. กลุ่มบริหารงานทั่วไปและเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ 4 ด้าน

2. กลุ่มแผนงานและงบประมาณ : 6 ด้าน

3. กลุ่มสื่อและเทคโนโลยี : 6 ด้าน

4. กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ : 6 ด้าน

5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส : 5 ด้าน

6. กลุ่มบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 5 ด้าน

7. กลุ่มอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม : 3 ด้าน

แต่ละกลุ่มมีภาระงาน

1. กลุ่มบริหารงานทั่วไปและเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ
มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวม ดังนี้

หน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มการบริหารงานทั่วไปและเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส อันเป็นหน้าที่หลักของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งปฏิบัติงานตามภารกิจที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส อันได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ และเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งของครูการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วม โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านช่วยอำนวยความสะดวกและบริหารงานทั่วไป

1.2 ด้านเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ

1.3 ด้านค่าตอบแทน มีหน้าที่เกี่ยวกับดำเนินการให้ข้าราชการครูซึ่งดำรงตำแหน่งครูการศึกษา และครูการศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วมได้รับเงิน พ.ค.ศ. ซึ่งเป็นเงินเพิ่มพิเศษที่จ่ายควบกับเงินเดือนตามระเบียบ ก.ค. ว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งของครูการศึกษาพิเศษ และครูการศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วม พ.ศ. 2539

1.4 ด้านกิจการพิเศษ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานทั่วไปของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การประสานงานในกิจกรรมคนพิการและผู้ด้อยโอกาส การแสดงผลผลิตนักเรียน งานวันคนพิการสากล และงานที่ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มใดโดยเฉพาะ

2. กลุ่มแผนงานและงบประมาณ: มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวมดังนี้

วิเคราะห์ ปรับปรุง พัฒนา จัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ แผนเป้าหมายบริการสาธารณะเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส โดยวิเคราะห์วางระบบสารสนเทศด้วยสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ได้ชัดเจน รวดเร็ว ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และพัฒนาระบบการจัดตั้ง-จัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากร ในรูปแบบระบบมุ่งเน้นผลงาน ด้วยการวิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ประเมินผลทุกรูปแบบ ตลอดจนการจัดวางเครือข่าย พร้อมจัดทำแผนพัฒนาเชิงรุกเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือกับองค์กร

ต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริการทางการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ 9 ประเภท และผู้ด้อยโอกาส 10 ประเภท โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 6 ด้าน" ดังนี้

- 2.1 ด้านแผนงานและโครงการ
- 2.2 ด้านงบประมาณและระดมทรัพยากร
- 2.3 ด้านข้อมูลและสารสนเทศ
- 2.4 ด้านวิจัยติดตามและประเมินผล
- 2.6 ด้านแผนความร่วมมือและโครงการต่างประเทศ
- 2.7 ด้านกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส

3. กลุ่มสื่อและเทคโนโลยี มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวม ดังนี้

ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนารวมทั้งเผยแพร่และส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ วิเคราะห์ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะเฉพาะสำหรับจัดหา และจัดทำรายการสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ จัดระบบกระจายสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สำหรับคนพิการตามกฎหมายกระทรวง เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวก โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

- 3.1 ด้านบริหารทั่วไปกลุ่มสื่อและเทคโนโลยี
- 3.2 ด้านวิจัย ติดตาม ประเมินผลสื่อเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ
- 3.3 ด้านกำหนดมาตรฐานสื่อเทคโนโลยี
- 3.4 ด้านศูนย์กระจาย สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับคนพิการ
- 3.5 ด้านผลิตพัฒนาสื่อเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ
- 3.6 ด้านบำรุงรักษาสื่อเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

4. กลุ่มการศึกษาสำหรับคนพิการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวม ดังนี้

จัดทำข้อเสนอนโยบายและแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ ประสาน ส่งเสริม และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของคนพิการ ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือ

สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่งงาน ความรับผิดชอบออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

4.2 ด้านหลักสูตรสำหรับคนพิการ แบ่งออกเป็น 2 งาน ดังนี้

- งานหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ
- งานหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรเพื่อรองรับการให้บริการคนพิการตาม

กฎกระทรวงฯ

4.3 ด้านวิจัย พัฒนา และประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับคนพิการ แบ่งออกเป็น 4 งานดังนี้

- งานวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- งานวิจัยพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
- งานส่งเสริมการวิจัย
- งานส่งเสริมและพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4.4 ด้านประสานและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

4.5 ด้านการจัดการเรียนร่วม / เรียนรวม

4.6 ด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล

5. กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส มีบทบาทหน้าที่โดยรวมดังนี้

จัดทำข้อเสนอนโยบายและแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย นโยบายของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา พิเศษ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ ประสาน ส่งเสริม และ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาส ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ได้รับมอบหมาย โดยแบ่ง ความรับผิดชอบออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

5.1 ด้านประสานและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

5.2 ด้านการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

5.3 ด้านการจัดโครงการตามพระราชดำริและงานนโยบายพิเศษ

5.4 ด้านวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

5.5 ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

6. กลุ่มบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสำหรับคนพิการ ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยรวม ดังนี้

การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งรับผิดชอบดำเนินงานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. การจัดแผนโครงสร้างอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาคัดเลือก การจัดทำข้อมูลทะเบียนประวัติข้าราชการและความดีความชอบ การจัดสวัสดิการ ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาบุคลากร กำกับติดตาม ดูแล เกี่ยวกับวินัย นิติกรรม สัญญาและงานคดีของข้าราชการ รวมทั้งงานกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 6.1 ด้านเลขานุการ
- 6.2 ด้านสรรหา คัดเลือก บรรจุแต่งตั้ง และอัตรากำลัง
- 6.3 ด้านทะเบียนประวัติและบำเหน็จความชอบ
- 6.4 ด้านส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร
- 6.5 ด้านวินัยและนิติกร

7. กลุ่มอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวม ดังนี้

เป็นที่ปรึกษางานก่อสร้างอาคารสถานที่และส่วนประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษ งานที่ปรึกษา หมายถึง การสำรวจสภาพพื้นที่ อาคาร จัดออกแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด คือ ทั้งด้านสถาปัตยกรรมหลักและภูมิทัศน์ งานด้านวิศวกรรมโยธาสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม เขียนแบบและประมาณราคา งานออกแบบสำหรับการตั้งโครงการงบประมาณประจำปี ราคากลางการประกวดราคา ควบคุมงานหรือติดตามงานด้านก่อสร้างส่วนประกอบต่าง ๆ รวมทั้งให้คำแนะนำหรือเสนอแนะด้านก่อสร้างเป็นบริการต่อสถานศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษ

กลุ่มอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม แบ่งงานในความรับผิดชอบออกเป็น 3 ด้าน

- 7.1 ด้านสถาปัตยกรรม
- 7.2 ด้านวิศวกรรม
- 7.3 ด้านประมาณราคาและควบคุมงาน

4.5 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Visual impairment)

หลักสูตร มีเนื้อหาเช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่วิธีการสอนตลอดจนอุปกรณ์การสอนอาจแตกต่างกันไปจากเด็กปกติบ้าง ในระดับประถมศึกษาควรเน้นการฝึกทางด้านการฟัง เพื่อชดเชยกับการรับรู้ทางสายตาที่สูญเสียไปจึงควรเน้นเกี่ยวกับการจำแนกความแตกต่างโดยการฟังให้มาก

การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรกระทำดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการทั่วไปตามหลักสูตรปกติโดยใช้สื่อและวิธีการที่เหมาะสม แต่อาจไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง บางเนื้อหาอาจมีข้อจำกัด เช่น วิชาพลศึกษา คัดลายมือ นาฏศิลป์ เด็กกลุ่มนี้ทำไม่ได้หรือทำได้น้อย

2. จัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในและนอกสถานที่ต้องมีการแนะนำสิ่งแวดลอม เป็นการป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุ เด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมและปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

3. ฝึกความรู้สึกจากการรับรู้ การฟังเสียงที่อยู่ใกล้ตัวสิ่งแวดลอม จำแนกทิศทางของเสียง คาดคะเนระยะทางของเสียง ฟังเพื่อเลือกเสียงที่ต้องการ การสัมผัสรูปทรงขนาดสูงต่ำ ใหญ่เล็กอ้วนผอม การสัมผัสพื้นผิวเรียบขรุขระ การสัมผัสความรู้สึกเย็น ร้อน อุ่น การดมกลิ่น การใช้สายตาที่เหลืออยู่เช่นฝึกการประสานสายตาและกล้ามเนื้อมือ การปั้นดินน้ำมัน วาดภาพ กรอกน้ำ

4. การเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การวิ่ง กระโดดข้าม เดินแถว ม้วนตัว กระโจน หมุนตัว เลี้ยวซ้าย ขวา ตรง

5. การพัฒนาความคิดรวบยอด เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น จะมีความลำบากมากในการสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องตำแหน่ง ที่ตั้ง ทิศทาง หากไม่ได้รับการพัฒนา เช่น การสอนเด็กว่าสามเหลี่ยมมุมฉากมีด้านสามด้าน และมุมสามมุม มุมหนึ่งกว้าง 90° และมุมอื่นอีก 2 มุม กว้างมุมละ 45° เด็กจะไม่เข้าใจว่าท่านกำลังพูดถึงอะไร หากยังไม่เข้าใจว่าสามเหลี่ยมด้านมุม 90° และ 45° มาก่อนควรจะสอนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับอวัยวะต่าง ๆ ทิศทาง ซ้ายขวา

6. ลูกคิด ลูกคิดเป็นเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ที่ใช้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ดีมากจะช่วยให้วิชาคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความหมายและน่าสนใจที่จะเรียน สามารถเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้องในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ ตลอดจนการใช้กล้ามเนื้อเล็กของนิ้วมือร่วมด้วย

7. อักษรเบรลล์ (Braille) การสอนเบรลล์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเด็กมีความบกพร่องทางการเห็น มีพัฒนาการด้านการคลำ ทักษะการใช้นิ้วมืออย่างดีมาก่อน มิฉะนั้นการเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

8. หนังสือแถบเสียง (Talking Book) หนังสือแถบเสียงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นแถบเสียงเพื่อส่งเสริมความรู้ และทักษะการฟัง การคิด ให้แก่เด็ก

9. การพิมพ์ดีด เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่มีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ทุกคนควรเรียนพิมพ์ดีด เพราะพิมพ์ดีดจะเป็นหนทางที่เขาสามารถสื่อสารกับคนตาปกติที่อ่านอักษรเบรลล์ไม่ได้ ทักษะการพิมพ์ดีดบางคนเมื่อโตขึ้นเขาสามารถใช้ประกอบอาชีพได้ การสอนพิมพ์ดีดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสอนเช่นเดียวกับคนตาดี

10. การสอนกิจวัตรประจำวัน การหัดให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเอง ดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ เช่น การรับประทานอาหาร การตื่นน้ำ การล้างมือ การล้างปาก การเช็ดปาก การแปรงฟัน การใช้ห้องน้ำ

11. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูสามารถแนะแนวเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเด็กปกติให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นคุณธรรมที่สำคัญของการอยู่ร่วมกัน เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจะสามารถพัฒนาความสามารถและพึ่งพาตนเองได้มากยิ่งขึ้นหากได้เลียนแบบ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เจกเช่นเด็กปกติ

12. การฝึกทักษะการใช้ไม้เท้าขาว ปัจจุบันไม้เท้าขาวเป็นสัญลักษณ์ของคนตาบอดที่ทั่วโลกยอมรับ ครูจะต้องหาวิธีสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กตาบอดใช้ไม้เท้าขาวในการเดินทาง การใช้ไม้เท้าขาวอย่างถูกวิธีจะทำให้เขาได้รับความสะดวก ปลอดภัยและเป็นอิสระ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 4)

2. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Hearing Impairment)

หลักสูตร ควรครอบคลุมการฝึกฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา ส่วนเนื้อหาวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่วิธีสอนเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นอาจแตกต่างจากเด็กปกติ

เด็กหูตึงที่เรียนในชั้นพิเศษนั้น ควรเน้นทักษะในการสื่อความหมายควบคู่ไปกับด้านวิชาการในทำนองเดียวกันหลักสูตรควรเน้นเกี่ยวกับการฝึกฟัง การแก้ไขการพูด การอ่านริมฝีปาก โดยใช้เนื้อหาจากวิชาอื่น ๆ ที่มีสอนในโรงเรียน

สำหรับเด็กหูหนวก ถึงแม้จะใช้วิธีการสื่อสารด้วยภาษามือหรือวิธีการสื่อสารระบบรวม เด็กทุกคนควรมีโอกาสเรียนรู้และฝึกพูดด้วย เด็กควรมีเครื่องช่วยฟัง ได้รับการฝึกพูด ได้รับ

การฟื้นฟู สมรรถภาพทางการพูดโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้ที่จะต้องกำหนดไว้ใน หลักสูตรของเด็กทั้ง 2 กลุ่ม คือการฝึกอาชีพ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการฝึกอาชีพเบื้องต้น อาจเป็นวิชาบังคับหรือเป็นวิชาเลือก หรืออาจมีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกก็ได้ทั้งสองอย่าง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 5)

วิธีสอนเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน

เวลาพูดควรให้เด็กเห็นหน้าครู เพราะเด็กต้องอ่านคำพูด และควรสรุปประเด็นข้อความสำคัญสั้น ๆ ลงบนกระดาษคำสั่งการบ้านเพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย ในการบรรยายควรเขียนเรื่องลงบนกระดานทุกครั้ง จะทำให้เด็กเข้าใจครูกำลังพูดเรื่องอะไร ควรมีเอกสารประกอบการสอนทุกครั้ง สรุปใจความสำคัญหากมีการถามตอบควรอ่านซ้ำ ควรสรุปประเด็นการอภิปรายทุกครั้ง หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะต้องเขียนบอกเด็กให้ชัดเจน ตรวจสอบทุกครั้งว่าเข้าใจเรื่องที่สอนหรือไม่ ให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ตรวจสอบเครื่องช่วยฟังทำงานหรือไม่ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

วิธีการสื่อความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมี 7 วิธีคือ 1. การพูด (Speech) เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่มากนัก เด็กหูตึงเล็กน้อยไปถึงหูตึงปานกลาง หากเด็กหูตึงมากหรือหูหนวกจะใช้วิธีสื่อสารด้วยการพูดไม่ได้ผล 2. ภาษามือ (Sign Language) เหมาะสำหรับเด็กที่สูญเสียการได้ยินมากหรือหูหนวกซึ่งไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการพูด จึงใช้ภาษามือแทน ผู้ที่เข้าใจภาษามือต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษามือ 3.การใช้ภาษาท่าทาง (Gestures) หมายถึง การใช้ท่าทางที่คิดขึ้นมาเองมักเป็นไปโดยธรรมชาติ โดยไม่ใช้ภาษามือ และไม่ใช้เสียง แต่ใช้สายตาเป็นสำคัญในการรับภาษา 4. การสะกดนิ้วมือ (Finger Spelling) คือการที่บุคคลทำท่าด้วยนิ้วมือเป็นรูปต่าง ๆ แทนตัวพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตลอดจนสัญลักษณ์อื่นของภาษาประจำชาติ เพื่อการสื่อภาษา โดยทั่วไปแล้วตัวอักษรที่สะกดด้วยนิ้วมือ (Manual Alphabets) ของภาษาใดจะมีจำนวนเท่ากับตัวอักษรของภาษานั้น 5. การอ่านริมฝีปาก (Lip Reading) คือ ศิลปะของการเข้าใจคำพูด โดยการแปลความจากการสังเกตการเคลื่อนไหว ได้แก่มือหน้า ลิ้น ขากรรไกร และคอ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการรับคำพูดโดยทางตา 6. ทำแนะคำพูด (Cued Spelling) วิธีการสื่อสารชนิดหนึ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใช้ในการสื่อสารประกอบด้วยท่ามือ 8 ท่า แทนเสียงพยัญชนะตำแหน่งของมือ 4 ตำแหน่ง คือ บริเวณข้าง ใบหน้า คอ คาง และปาก แทนเสียงสระ เพื่อให้ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินสังเกตท่ามือเหล่านั้นประกอบกับการอ่านริมฝีปากของผู้พูดไปพร้อม ๆ กัน 7. การสื่อสารรวม (Total Communication) เป็นระบบการสื่อสารอย่างหนึ่งของคนหูหนวก โดยใช้วิธีสื่อสารหลายวิธีรวมกันกับการพูดหรือใช้วิธีพูดรวมกับภาษามือและ

ภาษาท่าทาง อื่น ๆ ซึ่งผู้พูดจะพูดและใช้ภาษามือไปพร้อมกับการพูด และในขณะเดียวกันก็อาจแสดงความรู้สึกออกทางสีหน้าและใช้ท่าทาง อื่น ๆ ประกอบ

การฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เช่น การฝึกฟัง การพูด การแก้ไขการพูด การฝึกฟังควรฝึกจากง่ายไปหายาก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน ฝึกจำแนกเสียงความเข้าใจเสียงที่ได้ยินในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 6)

การฝึกพูด มีขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สอนความพร้อมในการพูด ความพร้อมในการพูด หมายถึง การฝึกส่วนประกอบเบื้องต้นที่มีความสำคัญต่อการพูด ได้แก่ การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การฝึกหายใจที่ถูกต้อง การบริหารลิ้น การกลืนหายใจ การฝึกเสียงสั้นยาว การฝึกเสียงต่ำ การฝึกการเปล่งเสียง การฝึกความดังของเสียง

ขั้นที่ 2 สอนเสียงสระ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1	ได้แก่ สระ	อา	อี	ออ	โอ	อุ
กลุ่มที่ 2	ได้แก่ สระ	อะ	อิ	เออะ	โอะ	อุ
กลุ่มที่ 3	ได้แก่ สระ	แอ	เอ	เออ	อี	
กลุ่มที่ 4	ได้แก่ สระ	แอะ	เอะ	เออะ	อี	
กลุ่มที่ 5	ได้แก่ สระประสม	เอียะ	เอีย	เอือะ	เอือ	
		อัวะ	อัว			
กลุ่มที่ 6	ได้แก่ สระเกิน	อำ	ไอ	ไอ	เอา	
		ฤ	ฤา	ฎ	ฎา	

การแบ่งกลุ่มสระข้างบนแบ่งตามลักษณะของรูปปาก และความยากง่ายในการเปล่งเสียง

ขั้นที่ 3 สอนเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1	ได้แก่ เสียง	b	ph	t	th
กลุ่มที่ 2	ได้แก่ เสียง	p	f	d	h
กลุ่มที่ 3	ได้แก่ เสียง	m	n	w	s
กลุ่มที่ 4	ได้แก่ เสียง	ch	c	k	kh
กลุ่มที่ 5	ได้แก่ เสียง	l	r	j	n

การแบ่งกลุ่มพยัญชนะข้างบนนี้ แบ่งตามความยากง่ายในการเปล่งเสียงและลักษณะของการมองเห็นรูปปากในขณะที่เปล่งเสียง

ขั้นที่ 4 สอนเสียงพยัญชนะท้าย หรือเสียงตัวสะกดซึ่งมีอยู่ 8 เสียง คือ n m j w k c b

ขั้นที่ 5 สอนเป็นคำ หลังจากเด็กออกเสียงได้ ทั้งเสียงสระและพยัญชนะแล้วก็ให้นักเรียนออกเสียงเป็นคำในขณะเดียวกันก็สอนเสียงวรรณยุกต์ไปด้วย

ขั้นที่ 6 สอนเป็นวลีและประโยค ซึ่งเป็นขั้นที่สูงขึ้นและค่อนข้างยาก จะสอนได้ก็ต่อเมื่อเด็กผ่านขั้นตอนที่ 1-5 มาแล้ว

วิธีแก้ไขการพูดไม่ชัด

เมื่อเราพบว่าเด็กพูดไม่ชัดในพยัญชนะ หรือสระใด ก็ต้องแก้ไขการออกเสียงสระ พยัญชนะนั้น ๆ โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับฐานที่เกิดของเสียง ลักษณะในการเปล่งเสียงพูด การวางลิ้นให้ถูกต้องตามตำแหน่งในการออกเสียง และลักษณะของลมหายใจ ตลอดจนทิศทางของลมในช่องปาก ขณะออกเสียงพยัญชนะหรือสระแต่ละเสียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541, เล่ม 5)

3. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation)

หลักสูตรเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนได้ ในระดับประถมศึกษาเน้นการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง การฝึกอาชีพ หลักสูตรเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ เน้นการช่วยเหลือตนเอง การสื่อความหมาย การใช้วัยยะต่าง ๆ ของร่างกาย ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน

หลักการจัดการศึกษาเด็กปัญญาอ่อนขั้นปานกลาง และขั้นเล็กน้อย เนื่องจากเด็กปัญญาอ่อนมีสติปัญญาค่ำ มีความสามารถทางการเรียนรู้ด้านวิชาการน้อย แต่ถ้าได้รับการฝึกอบรมที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ ก็สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามสมควร ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวและสังคมได้ และจะดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการสอน เพื่อให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้ รักษาสุขภาพอนามัย เล่น และอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ อ่านเขียนคิดเลขเบื้องต้นได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้

วิธีสอน 1. สอนเป็นรายบุคคล 2. สอนตามความสามารถ 3. สอนตามลำดับก่อนหลัง 4. ยึดหลัก 3R คือ สอนซ้ำ (Repetition), สองสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (Routine), และสอนให้สนุกและหยุดพักช่วงสั้น ๆ (Relaxation) 5. สอนไปแล้วทบทวนความรู้เดิมซ้ำอีก 6. มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 7. เมื่อเด็กทำอะไรได้ต้องให้รางวัล 8. มีการจูงใจ 9. ใช้เวลาทำกิจกรรมไม่มาก 15-20 นาที

การสอนเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา

1. สอนให้รู้จักช่วยตนเอง เช่น แต่งตัว รับประทานอาหาร อาบน้ำ
2. การปรับตัวเข้ากับสมาชิก และเพื่อนบ้าน
3. การเรียนรู้กิจกรรมที่เป็นอาชีพ เช่น ทำงานบ้าน ทำสวน ซักรีด การล้างภาชนะ การรู้จักใช้เงิน
4. ทักษะด้านศิลปะ ระบายสี ตัดกระดาษ วาดภาพ ดนตรีการร้องเพลงให้จังหวะ สังคมสอนเรื่องวันหยุด การคมนาคมวันสำคัญ ภาษาการพูด ฟังเรื่องอภิปรายจากภาพ ทักทาย กิจกรรมเกี่ยวกับเกมเน้นพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว นันทนาการ การเล่นเกมกลางแจ้ง และในร่ม
5. การสอนเนื้อหาวิชา เช่น คณิตเลข อ่าน ด้านวิชาการไม่จำเป็นสำหรับเด็กประเภทนี้ก็ได้ แต่จำเป็นสำหรับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาที่เรียนได้

4. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว

หลักสูตรในระดับประถมศึกษาอาจเป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับเด็กปกติ เน้นทักษะทางสังคมเพราะเด็กขาดทักษะการติดต่อกับเด็กปกติ กรมสามัญศึกษาได้ให้แนวทางในด้านหลักสูตรพิเศษสำหรับเด็กที่บกพร่องทางร่างกายเนื่องจากสมอง และมีสติปัญญาต่ำในระดับอายุทางพัฒนาการ 0-7 ปีว่าควรมีโครงสร้างเนื้อหาด้านทักษะกลไกกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการช่วยเหลือตนเองและสังคม ทักษะการพูดการใช้ภาษา การใช้ปัญญา การเตรียมความพร้อมทางวิชาการ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 60)

การเรียนการสอนเด็กที่บกพร่องทางร่างกาย

1. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรม อุปกรณ์การเรียนควรยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อม และความสามารถของผู้เรียน
2. ผู้สอนควรจัดแผนการเรียนผสมผสานแบบตัวต่อตัวไปกับการสอนแบบกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่
3. ควรคำนึงถึงวิธีสอนเชิงพฤติกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และเพิ่มความเชื่อมั่นด้วยวิธีการเสริมแรงกระตุ้น
4. ให้ผู้เรียนนำทักษะในชั้นเรียนไปฝึกใช้ในชีวิตประจำวัน
5. **การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities)**

หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ควรครอบคลุมเนื้อหาด้าน

1. การพัฒนาการรับรู้และการเคลื่อนไหว ด้านกลไกการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก การประสานงานกล้ามเนื้อมือกับสายตา

2. ภาษา รวมทั้งการฟัง พูด อ่าน สะกดคำ และการเขียน
3. วิชาพื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม
4. ด้านการทำงานพื้นฐานอาชีพ
5. ทักษะทางสังคม

การเรียนการสอนควรทำแผนการเรียนรู้ผสมผสาน ตัวต่อตัว กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม อุปกรณ์การเรียน ควรยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (วารี ธีระจิตร. 2541 : 79)

6. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรม (Behavior modification) คือขบวนการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

แรงเสริมบวก เช่น ให้รางวัลชมเชย เมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

แรงเสริมลบ เช่น เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพที่เด็กไม่พึงพอใจ

การหยุดยั้ง เป็นการงดให้รางวัลแก่พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ การสะสมเหรียญหรือคะแนน การแก้ไขผลการกระทำของเด็ก แก้ไขในปริมาณที่มากกว่าเดิม การงดให้รางวัลในช่วงเวลาจำกัด การเซ็นสัญญาระหว่างครูกับนักเรียนว่าจะไม่ทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การลงโทษ การหล่อหลอมพฤติกรรม เช่น ครูแสดงอาการสนใจเลือกเฉพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเป็นแบบอย่างที่ดี หลังจากปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกแล้วจึงค่อยสอนต่อไป

7. การจัดการเรียนการสอนเด็กออทิสติก (Autistic Children)

หลักสูตรและการเรียนการสอน

1. การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของเด็ก ควรเน้นแก้ไขปัญหาด้านทักษะสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทักษะในการพูดใช้ภาษา ทักษะของกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก อารมณ์สังคม ทักษะการปรับตัว ตอบสนองสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

2. การดำรงชีพในสังคม เช่น การขึ้นรถ การจ่ายตลาด ชื่อของ
3. การตอบสนองความต้องการของเด็ก ควรมีบริการหลาย ๆ ด้าน
4. การช่วยเหลือเบื้องต้น

5. การทำงานเป็นทีม

8. การจัดการเรียนการสอนเด็กสมาธิสั้น (Attention Deficit and Hyperactivity Disorder : ADHD) หรือ ADD ย่อมาจาก Attention Deficit

การช่วยเหลือนักเรียน ADHD ซึ่งมีปัญหาในชั้นเรียนดังนั้นครูควร เขียนคำสั่งให้ชัดเจนไว้บนกระดาน แบ่งคำสั่งเป็นลำดับขั้นย่อย ๆ จัดให้นักเรียนหน้าชั้นเรียน ให้เวลาเพิ่มขึ้นในการทดสอบการทำงาน เตือนให้ส่งการบ้านทุกวัน เลือกใช้หนังสือที่ไม่ซับซ้อน ให้รางวัลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างใกล้ชิดหากมีปัญหาเกี่ยวกับการสะเพร่า ประมาณเดือนละ

ด้านจิตวิทยา และพฤติกรรม การปรับพฤติกรรมเป็นการบำบัดที่ดีที่สุด เช่นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์

การฝึกทักษะทางสังคม เป็นวิธีหนึ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็กในชั้นเรียน ช่วยให้เด็กควบคุมพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของตนเองได้ โดยแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของตนเองมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร และสอนพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมให้กับเด็ก

9. การจัดการเรียนการสอนเด็กที่พิการซ้ำซ้อน

เด็กที่มีความบกพร่องรุนแรงนั้นการจัดการเรียนการสอนจะต่างจากเด็กปกติ ควรมุ่งเน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านการช่วยเหลือตนเอง การสื่อสาร การเคลื่อนไหว การปรับพฤติกรรม การแก้ปัญหาทางสังคม

การจัดการเรียนการสอนเด็กพิการซ้ำซ้อน ที่บกพร่องทั้งการได้ยินและการเห็น ควรมีข้อช่วยด้านการช่วยเหลือตนเอง การสื่อความหมาย ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ด้านความรู้ความคิด ด้านอาชีพ นันทนาการ การสอนควรเน้นความสามารถของแต่ละบุคคล การรับรู้ที่เหลือน้อยคือการสัมผัส ครูควรวางแผนการศึกษาโดยการใช้การสัมผัสเป็นสำคัญ จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การเรียนการสอนส่วนมากเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงทักษะในการช่วยตัวเอง

4.6 สื่อและอุปกรณ์สำหรับเด็กพิเศษ

อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเด็กพิเศษ อาจแยกกล่าวตามประเภทของความบกพร่อง ดังนี้

1. สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทางโรงเรียนควรจัดหาอาจได้แก่ ดินสอสำหรับเด็กตาบอด (Stylus) และแผ่นรองเขียน (Slate)

นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ด้านการเรียนการสอน เช่น เครื่องมือเรขาคณิต ลูกคิดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับอักษรเบรลล์ หนังสือที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ อักษรนูน เป็นต้น

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางโรงเรียนควรจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น ดังนี้ เครื่องช่วยฟัง (เด็กอาจจัดหามาเอง) กระจกเงาขนาดใหญ่ ควรเป็น

ประเภทมีขาตั้งหรือเคลื่อนย้ายได้สะดวก เครื่องขยายเสียง อาจเป็นแบบลูป (Loop) หรือแบบ F. M. ก็ได้ เครื่องมือในการบันทึกเสียงเพื่อแก้ไขการพูดโดยเฉพาะ เช่น Phonic mirror, Nasal indicator, Sindicator เป็นต้น เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ เครื่องมือและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนเห็นว่าจำเป็น

3. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ทางโรงเรียนควรเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น ดังนี้ โต๊ะเก้าอี้ แก้วน้ำ ไม้เท้าและไม้ค้ำยัน (นักเรียนอาจเตรียมมาเอง) ดินสอขนาดใหญ่ ที่เปิดหน้าหนังสือ เครื่องช่วยเตือน

อุปกรณ์อื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนเห็นว่ามีความจำเป็น ตลอดจนอุปกรณ์ด้านการเรียนการสอน

4. เด็กปัญญาอ่อน เด็กปัญญาอ่อนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอาจใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เดียวกันกับเด็กปกติ แต่ควรจัดทำให้เพียงพอและมีความแข็งแรงคงทน เนื่องจากครูต้องใช้อุปกรณ์บ่อย ๆ ส่วนเด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก ควรมีอุปกรณ์และเครื่องมือ ดังนี้ เตียง ควรมีทั้งเตียงตรงปกติ และเตียงลาดเอียง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการใช้เปด สำหรับการเคลื่อนย้ายเด็ก เตียงออกกำลังกาย ไม้กระดานฝึกการทรงตัว อุปกรณ์ที่จำเป็นอื่น ๆ

5. เด็กที่มีความบกพร่องด้านอื่น เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ร่วมกับเด็กปกติ แต่เมื่อเด็กต้องการบำบัดทางจิตวิทยา ดนตรีบำบัดหรือการบำบัดโดยการเล่นทางโรงเรียนควรเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือเฉพาะเหล่านี้ด้วย โดยขอคำแนะนำจากนักจิตวิทยาและนักบำบัด โดยตรงในการจัดเตรียมอุปกรณ์ ส่วนเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้เด็กออทิสติก อาจใช้เครื่องมือร่วมกับเด็กปกติได้ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการบำบัดรักษาเฉพาะนั้น ควรรับคำแนะนำจากนักจิตวิทยาและนักบำบัดโดยตรง

4.7 กิจกรรมเสริมและบริการที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมเสริม ตามหลักการพัฒนาเด็กที่ถูกต้อง ต้องพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ดังนั้น หน่วยงานที่จัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องจัดกิจกรรมตามตารางเรียน และจัดกิจกรรมเสริม ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 14)

1. ศิลปบำบัด (Art Therapy)
2. ดนตรีบำบัด (Music Therapy)
3. กิจกรรมบำบัด (Occupational Therapy)
4. การบริหารสมอง (Brain Gym)

5. นันทนาการ (Recreation)

บริการที่เกี่ยวข้อง

บริการที่เกี่ยวข้องที่ควรจัดให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้แก่บริการต่อไปนี้

1. การแก้ไขการพูด มีความจำเป็นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดอื่น ๆ
2. บริการแนะแนวเป็นบริการที่ช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กเพื่อให้เด็กปรับตัวได้ดีขึ้น จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท
3. บริการทางด้านจิตวิทยาเป็นบริการในด้านการปรับพฤติกรรมของเด็ก จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กปัญญาอ่อนหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาทางพฤติกรรมร่วม
4. กายภาพบำบัด จำเป็นสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กปัญญาอ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาอ่อนระดับปานกลางและรุนแรง หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว กายภาพบำบัดเป็นการฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และข้อต่อ เพื่อให้เด็กสามารถทรงตัวและเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น
5. กิจกรรมบำบัด เป็นการแก้ไขลักษณะท่าทาง และฝึกการใช้มือและนิ้วมือ เพื่อให้เด็กสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ จำเป็นสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ที่มีความบกพร่องทางร่างกายบางคน เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นที่มีปัญหาในการใช้มือ และนิ้วมือ

4.8 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างกันเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ ซึ่งเน้นการประเมินนักเรียนรายบุคคลในลักษณะของการศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนรู้มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินเชิงคุณค่า ซึ่งหากการวัดและประเมินผลกระทำอย่างเหมาะสมและสามารถให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้แล้ว ผลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอน จึงสามารถเชื่อมโยงการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับโอกาสทางการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

การประเมินผลการเรียนการสอนสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การทดสอบภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานและการตรวจแบบฝึกหัด เป็นต้น สำหรับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการประเมินนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในลักษณะของการประเมินรายบุคคลเพื่อมุ่งวัดว่านักเรียนสามารถทำอะไรได้มากกว่าวัดว่าทำอะไรได้ ดังนั้นจึงไม่ใช่แบบทดสอบแต่เป็นการวัดผลการเรียนรู้จากการรวบรวมผลงานหรือหลักฐานของการสร้างงาน/ความรู้และทักษะที่เป็นปัจจุบันของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแตกต่างกัน ทั้งนี้จะต้องมีผลงานหรือหลักฐานปรากฏชัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะที่ได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

จุดประสงค์ในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

ในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานแต่ละครั้งต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน อาจเป็นจุดประสงค์เดียวหรือหลายจุดประสงค์ก็ได้ เช่น

1. การประเมินโปรแกรมการเรียนการสอน
 2. การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนหรือให้ระดับคะแนน การประเมินความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน
 3. วินิจฉัยความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนการสอนในห้องเรียน ปรับปรุงประสิทธิภาพของการสอน
 4. ส่งเสริมครูให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุนและฝึกให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับเกี่ยวกับงาน ในระดับห้องเรียนหรือระดับโรงเรียน สนับสนุนพัฒนาการในวิชาชีพครู
 5. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองหรือร่วมกับครูในการประเมินตนเอง จูงใจการปฏิบัติงานของผู้เรียน
 6. สื่อสารกับผู้ปกครองและทีมงานในการพิจารณาเด็ก เพื่อช่วยให้ครู ผู้ปกครอง และทีมงานพูดคุยเกี่ยวกับงานของผู้เรียนได้โดยมีหลักฐานแสดงผลงาน
- กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
1. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
 2. กำหนดจุดประสงค์ในการประเมินผลโดยใช้ Portfolio
 3. พิจารณากำหนดประเภทและลักษณะชิ้นงาน จำนวนชิ้นงานที่จะรวบรวม
 4. การสร้างชิ้นงานโดยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
 5. จัดระบบการเก็บรวบรวม เช่น แยกตามจุดประสงค์การเรียนรู้

6. กำหนดระยะเวลาในการจัดเก็บ อาจเป็น 1 เดือน 2 เดือน
7. คัดเลือกผลงานโดยนักเรียนเป็นผู้คัดเลือก
8. การจัดระบบของ Portfolio ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ และประวัตินักเรียน
 - ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย รายงานสรุปผลงานในแฟ้ม ตัวอย่างผลงานที่คัดเลือกแล้ว แบบสรุปความคิดเห็นของครู เพื่อน หรือผู้ปกครอง
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อการเรียน ข้อมูลจากแบบบันทึกต่าง ๆ เกณฑ์การประเมินผลงาน ข้อมูลการประเมินของครู เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองหรือทีมงาน
9. การประเมินตนเอง ซึ่งจะสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน รวมทั้งให้นักเรียนได้ประเมินจุดเด่นจุดด้อยของผลงาน
10. การสรุปผลการประเมิน โดยอาจเป็นการแสดงให้เห็นความก้าวหน้าของพัฒนาการหรือเป็นการประเมินสรุปรวมตามจุดประสงค์ของการประเมินในลักษณะของการนำเสนอจุดเด่น จุดด้อยของแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ
11. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน (จุไรรัตน์ คงปิ่น. 2544 : 57)

เกณฑ์การประเมินหรือแนวทางการให้คะแนน

การประเมินผลการเรียนโดยใช้ Portfolio เป็นการประเมินผลงาน/ชิ้นงานที่นักเรียนที่มีความบกพร่องเป็นผู้แสดง ผลิต หรือสร้างชิ้นงานขึ้นมาด้วยตนเองว่าประสบผลสำเร็จหรือมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นจากเดิมเท่าไร ทั้งนี้โดยพิจารณาจากผลการประเมินจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและจุดมุ่งหมายในการพัฒนานักเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างก่อนให้ชิ้นงานและหลังจากให้ชิ้นงาน ว่าการปฏิบัติงานและ/หรือชิ้นงานที่ นักเรียนสร้างชิ้นนั้นได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความสามารถและทักษะการปฏิบัติรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่เพียงใด เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือไม่ ดังนั้น สำหรับการประเมิน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษควรใช้เกณฑ์บรรยายความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนในเชิงคุณภาพของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลมากกว่าการตัดสินเชิงปริมาณ และควรเป็นเกณฑ์การประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงอาจมีหลายเกณฑ์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน อย่างไรก็ตามการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาผลงานต้องกำหนดให้ชัดเจนและสามารถสะท้อนคุณภาพของผลงานนักเรียนได้ โดยอาจบรรยายคุณภาพ

ของงานตามประเด็นต่อไปนี้เป็นความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำ กระบวนการหรือขั้นตอนที่ใช้ทักษะในการทำงาน และผลสำเร็จของงาน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542:36)

4.9 การคัดแยกเด็กพิเศษ

การคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อรับการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการได้รับบริการช่วยเหลือในระยะแรกและเตรียมความพร้อมให้สามารถเข้ารับการศึกษได้เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 55)

การคัดแยก เพื่อจะพิจารณาเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์ และสังคม อาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมทั่วไป จากการรายงานการตรวจสอบง่าย ๆ การนับจำนวนครั้งของการเกิดพฤติกรรมโดยการบันทึกอย่างละเอียด สิ่งสำคัญคือครูควรมีข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กทุกคน

2. การตรวจสอบโดยครู เป็นการตรวจสอบขั้นต้นเพื่อทราบถึงพัฒนาการของเด็ก

การคัดแยกเด็กแต่ละประเภท

1. การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น ครูยืนห่างจากเด็กระยะ 3 เมตร ยกนิ้วชี้ขึ้น 3 นิ้ว แล้วให้เด็กบอกว่านิ้วมือที่ชูขึ้นมีกี่นิ้ว ถ้าเด็กตอบไม่ได้แสดงว่าเด็กอาจยังนับไม่ได้ หรือมองไม่เห็นให้ครูถามซ้ำอีกที แต่ถ้าเด็กบอกว่า 5 นิ้ว แสดงว่าอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสายตา

หรือครูอาจทดสอบโดยให้เด็กอ่านหนังสือแล้วสังเกตพฤติกรรมการอ่านว่าอ่านในลักษณะใด เช่น อ่านหนังสือจนใกล้สายตาหรืออ่านหนังสือผิด และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการบกพร่องทางการเห็นต่อไปอีก

2. การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ครูตรวจสอบได้ดังนี้ ครูยืนข้างหลังเด็ก ห่างจากเด็กประมาณ 1 เมตร แล้วเรียกชื่อเด็กด้วยเสียงดังพอประมาณ แล้วสังเกตว่าเด็กหันหน้ามาทางครู หรือแสดงอาการมองมาทางแหล่งที่มาของเสียงหรือไม่ หรืออาจจะใช้เสียงอย่างอื่น เช่น นาฬิกาปลุก กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสังเกตปฏิกิริยาของเด็กที่มีต่อเสียงเหล่านั้น และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการบกพร่องทางการได้ยินต่อไปอีก

3. การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ครูอาจตรวจสอบโดยให้เด็กเดินในระยะ 3-5 เมตร เพื่อสังเกตพฤติกรรมในการเคลื่อนไหวของเด็กว่าผิดปกติหรือไม่ หรือการทดสอบการช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งตัว การสวมเสื้อ กางเกง หรือกระโปรง รองเท้า และถุงเท้า การรับประทานอาหาร เป็นต้น โดยครูให้เด็กทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้ครูดูแล้วสังเกตพฤติกรรมของเด็กว่าแตกต่างจากเด็กปกติมากน้อยเพียงใด หากเด็กมีความลำบากในการทำกิจกรรม เช่น รับประทานอาหารด้วยความลำบากหรือรับประทานอาหารด้วยตนเองไม่ได้ อันเนื่องมาจากสุขภาพร่างกาย แสดงว่าเด็กอาจมีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพต่อไปอีก

4. การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา โดยครูให้เด็กอ่านหนังสือให้ครูฟังในระดับที่เหมาะสมกับชั้นและวัย และให้เด็กทำเลข ในระดับที่เหมาะสมกับชั้นและวัย ประมาณ 1-2 ข้อ พูดคุยกับเด็กเพื่อทดสอบปฏิภาณไหวพริบ และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการบกพร่องทางสติปัญญา ต่อไปอีก

5. การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ครูอาจสังเกตได้จากพฤติกรรมต่อไปนี้

1. ผลการเรียนด้อยลงกว่าเดิม
2. มีการเคลื่อนไหวอริยาบถมากหรือน้อยผิดปกติ
3. มีความคิดความอ่านที่แปลกและไม่เป็นจริง
4. มีความวิตกกังวลมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล
5. การใช้ภาษาและคำพูด เช่น มีพัฒนาการช้ากว่าวัย วกวน สับสนซ้ำแล้วซ้ำเล่าในคำหรือข้อความเดียวกัน สื่อมถอยกว่าที่เคยเป็น จับใจความไม่ได้หรือไม่สัมพันธ์กับเหตุการณ์
6. การรับรู้เสียไป เช่น เกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และบุคคล หรือการเห็น การได้ยิน ได้กลิ่น รู้รสต่าง ๆ
7. แยกตัวเองจากสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่สบตาคนอื่น ไม่ยิ้มด้วย ไม่ชอบอยู่หรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
8. ความคิดและการกระทำต่าง ๆ หมกมุ่นเวียนอยู่ในตนเองโดยไม่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

9. มีการกระทำหรือท่าทางซ้ำ ๆ แบบเดียวกัน ชอบเล่นกับตัวเอง เช่น โยกตัว ปั่นมือ ยกคิ้ว หลับตา เป่าปาก เป็นต้น

10. มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัวได้ง่าย แต่ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นดูไม่เหมาะสม

11. มีความบกพร่องทางอารมณ์ในการสัมพันธ์กับผู้อื่น

12. สถิติปัญญาและทักษะในด้านต่าง ๆ อาจเสื่อมลงกว่าเดิมก็ได้หรือบางอย่างอาจดีกว่าอย่างอื่นก็ได้

ถ้าเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวให้ศึกษาประวัติ การเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมที่บ้านและครอบครัว รวมทั้งการเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตลักษณะสัมพันธ์ภาพที่บ้าน

การพิจารณาจากผลทางพัฒนาการ ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ในกรณีที่เด็กได้ผ่านการเตรียมความพร้อมมาแล้ว และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมการบกพร่องในการเรียนรู้ต่อไปอีก

6. การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม

การตรวจสอบพฤติกรรมของเด็กอาจกระทำได้ ดังนี้

1. การใช้แบบทดสอบหรือแบบสอบถามให้เด็กเลือกตอบ

2. การสัมภาษณ์ ใช้การพูดคุย ซักถามในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์หรือข้อมูลที่ต้องการจะรู้

3. การให้เด็กเขียนประวัติของตนเอง โดยบรรยายเกี่ยวกับครอบครัว ความรู้สึก ความประทับใจ หรือสิ่งที่ทำให้เสียใจ

ลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ

ความประพฤติ โดยทั่วไปพฤติกรรมออกมาให้เห็น คือชอบทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ทำร้ายเพื่อน ไม่ส่งการบ้าน ไม่ชอบทำงานกลุ่ม หนีเรียนบ่อย ๆ ไม่รับผิดชอบในการทำงาน โกรธง่าย ฉุนเฉียว พุดจากหยาบคาย ไม่ตรงต่อเวลา ชอบอยู่คนเดียว อารมณ์แปรปรวน วิดกกังวลง่าย งุ่มง่าม ก้าวร้าว ขาดความสนใจในสิ่งรอบตัว และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ต่อไปอีก

7. การคัดแยกเด็กออทิสติก ครูอาจสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านร่างกาย การตอบสนองอย่างผิดปกติต่อเสียง มองดูสิ่งของอย่างเพลิดเพลิน ทรงตัวไม่ดี มีพฤติกรรม แปลกซ้ำ ๆ เคลื่อนไหวผิดปกติ

ด้านสังคมปฏิสัมพันธ์ เด็กไม่รู้จักอยู่ในสังคม และการมีความสัมพันธ์ ชอบเล่นคนเดียวแยกตัวและเล่นไม่เป็น ยึดติดกับสิ่งของ กลัวในสิ่งที่ไม่ควรกลัว ชอบทำในสิ่งที่เด็กทั่วไปไม่ทำ เช่น การปัดของตกจากโต๊ะ

ด้านภาษาและสื่อความหมาย มีปัญหาในการสื่อสารและแปลความหมาย ชอบพูดซ้ำ ๆ และมีปัญหาในการเปล่งเสียง ไม่เข้าใจการเล่นสมมุติ ใช้ภาษาของตนเองซึ่งบุคคลทั่วไปไม่เข้าใจ

ด้านสติปัญญา เด็กบางคนรักดนตรี สามารถร้องเพลงและเล่นดนตรีได้ ถ้าอาการไม่มากมักชอบวาดรูประบายสี มีความจำในสิ่งที่ชอบเป็นพิเศษ และตรวจสอบพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็กออทิสติก ต่อไปอีก

8. การคัดแยกเด็กสมาธิสั้น

เด็กสมาธิสั้นเป็นลักษณะความผิดปกติของพฤติกรรม ปัจจุบันมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ซึ่งใช้เทคโนโลยีระดับสูงที่จะตรวจนับเม็ดเลือดแดงเพื่อทำการวิจัยเด็กสมาธิสั้น พฤติกรรมของเด็กสมาธิสั้นที่กล่าวมาแล้วมีขั้นตอนในการวินิจฉัยคือ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านั้นในหลาย ๆ สถานการณ์ เช่น โรงเรียน ที่บ้าน และการเล่น การสังเกตในโรงเรียนนับเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งครูเป็นผู้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ

1. ช่วงความสนใจว่าเหมาะสมหรือไม่
2. การควบคุมการแสดงออกและควบคุมอารมณ์
3. การฟังคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ภายใต้สถานการณ์ที่นำเบี่ยงต่าง ๆ
4. ทำงานที่ครูมอบหมายให้ได้ทั้งในชั้นและที่บ้าน
5. การควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ

9. การคัดแยกที่มีความบกพร่องการซ้ำซ้อน เด็กจะต้องมีการทดสอบอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านการได้ยินโดยนักโสตวิทยา ด้านการเห็นโดยจักษุแพทย์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นรายงานผลการเรียนจากโรงเรียน การวินิจฉัยเพื่อจัดการศึกษาโดยทั่วไปแล้วนักการศึกษา มักยึดสภาพความบกพร่องของเด็กเป็นเกณฑ์ หากเด็กมีความบกพร่อง 2 อย่าง ให้ยึดความ บกพร่อง ที่รุนแรงกว่าเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทในการจัดการศึกษาแล้ว ให้บริการเสริมสำหรับสภาพความบกพร่องที่รุนแรงน้อยกว่า

4.10 แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Individual Education Plan ใช้ตัวย่อว่า (IEP) คือ แผนการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ จัดทำเนื้อหาของหลักสูตรและความช่วยเหลือพิเศษขึ้นให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กเฉพาะแต่ละคน ดังนั้นแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) จึงไม่ใช่แผนการสอนประจำวัน แต่จะเป็นแผนการศึกษาตลอดปี ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าเด็กมีการพัฒนาขึ้น แผนไม่จำเป็นต้องอยู่คงที่ตลอดไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับการลงความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลก็ไม่ใช่งานประเมินผลการเรียน แต่เป็นการแสดงถึงความต้องการจำเป็นของเด็กที่ต้องการและความเรียนและบริการพิเศษมากหรือน้อย

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

1. เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของเด็กและช่วยให้เด็ก ได้มีโอกาสพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนและการพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน
3. เพื่อเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ และจะมีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษา บริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ประโยชน์ของแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

สำหรับครูผู้สอน

1. ช่วยให้ครูรู้หน้าที่ของตนเองในด้านต่าง ๆ
2. ทำให้ครูทราบว่าสอนอะไรให้กับเด็กแต่ละคนตามศักยภาพที่เป็นจริงอย่างเป็นระบบและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. ครูสามารถส่งเสริมให้มีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จำเป็นและเหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล
4. ครูกำกับ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละบุคคลได้ตามแผนการศึกษา

สำหรับนักเรียน

1. นักเรียนจะได้ทราบว่าตนเองจะได้รับอะไรบ้าง
2. ทราบว่าตนเองจะต้องเรียนอะไร
3. ได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการความช่วยเหลืออื่นใดตามกฎหมาย

4. ได้รับการบำบัด พื้นฟูที่สอดคล้องกับความจำเป็น

สำหรับผู้ปกครอง

1. ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนจะสอนอะไรแก่เด็ก และผู้ปกครองจะส่งเสริมลูกของตนเองอย่างไรให้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง

2. ผู้ปกครองสามารถขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของบุตรตนเอง

3. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลได้อย่างเหมาะสม

สำหรับผู้บริหาร

1. ทำให้ผู้บริหารทราบว่าต้องเตรียมบุคลากรจำนวนเท่าใดที่จะให้บริการกับเด็ก

2. ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความบกพร่องอย่างเหมาะสม

3. ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงการจัดการศึกษาให้กับบุคคลที่มีความบกพร่องอย่างเหมาะสม

สำหรับโรงเรียน

1. ทำให้โรงเรียนทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชนิดของโปรแกรมและบริการที่จะต้องจัดให้กับเด็ก

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำ IEP

1. ครูการศึกษาพิเศษ

2. ครูประจำวิชา

3. ผู้บริหาร

4. นักแก้ไขการพูด

5. นักกิจกรรมบำบัด

6. นักกายภาพบำบัด

7. นักจิตวิทยา

8. แพทย์

9. ผู้ปกครอง

ลักษณะที่สำคัญของแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

1. เด็กพิการแต่ละคนจะมีแผนการศึกษาที่ไม่เหมือนกันและอาจจะเปลี่ยนแปลงไม่คงอยู่ตลอดไป เพราะเด็กมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

2. การจัดทำแผนนั้นจะมีเป้าหมายประจำปี โดยกำหนดจุดประสงค์ระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งจะไม่บอกถึงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ครูจะต้องใช้ฝึกกับเด็ก
3. ในแผนการศึกษาจะเชื่อมโยงการบริการที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละคน เช่น บริการทางด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ การบริการทางการศึกษา
4. จะต้องมามีวิธีการประเมินผลประจำปี เพื่อพิจารณาความก้าวหน้า
5. ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะระบุระดับความสามารถทางการศึกษาและพฤติกรรมของเด็ก โดยการประเมินทุก ๆ ด้าน
6. จะมีการแสดงกำหนดเวลาที่เริ่มและสิ้นสุดการให้บริการ
7. แสดงเกณฑ์ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการประเมินผลอย่างเหมาะสมตามแผน 1 ปี ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
8. จะทำหน้าที่เป็นเอกสารที่ยืนยันการยินยอมให้ทางของโรงเรียนจัดการศึกษาให้กับเด็ก
9. เป็นเครื่องมือสื่อสารในการกำหนดการจัดการพิเศษให้กับเด็กโดยเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและนักการศึกษา

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีประสิทธิภาพจะต้องดูจากผลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของเด็กในช่วงเวลาหนึ่ง หรือแม้แต่วันหนึ่ง ๆ พูดย่าง ๆ ก็คือ ครูต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก เพื่อประเมินดูว่าเด็กมีการตอบสนองต่อแผนอย่างไร จะเห็นได้จากวิธีวัดผลที่ดี โดยจะต้องศึกษาวิธีการวัดผล ดังนี้ (สุขพัชรา ชัมเจริญ. 2545 : 12)

1. การวัดผลเป็นตัวบ่งชี้ถึงทักษะและความบกพร่องของเด็ก
2. เด็กทุกคนไม่ว่าจะพิการหรือไม่ก็ต้องการวัดผล
3. ควรศึกษาพฤติกรรมหลาย ๆ ด้าน (เช่น ภาษา การเคลื่อนไหวและสังคม) ในธรรมชาติที่เป็นจริง
4. วิธีการวัดผลต้องเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน เช่น เด็กหูหนวกไม่สามารถใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาฉบับมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไปได้ เป็นต้น
5. การวัดผลควรอยู่บนรากฐานของข้อมูลที่มีความเป็นปรนัย จะต้องเป็นพฤติกรรมที่เด็กทำหรือพูดจริง
6. การวัดผลอาจทำเป็นทีม โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายในลักษณะของสหวิทยาการเพื่อร่วมกันช่วยเหลือเด็กพิการ

การนำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

การนำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรมได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน สถานศึกษา และปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย

- 1.1 กรรมการสถานศึกษา
- 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.3 ผู้ช่วยสถานศึกษา
- 1.4 ครูการศึกษาพิเศษ
- 1.5 ครูผู้ได้รับมอบหมาย
- 1.6 นักวิชาชีพ
- 1.7 ผู้ปกครอง
- 1.8 นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

2. ดำเนินการประชุมและพิจารณาข้อมูลเบื้องต้นทุกด้านของเด็ก

3. ประเมินความสามารถพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก บริการความช่วยเหลืออื่น ๆ ที่เด็กต้องการ

4. จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ตามความเหมาะสมของเด็ก

5. ดำเนินการตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นตอนในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

โดยทั่วไปการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลดำเนินไปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทางโรงเรียนประกาศให้ประชาชนทราบว่าทางโรงเรียนมีบริการทดสอบด้านใดบ้าง หากทางโรงเรียนใดมีบริการทางกาทดสอบควรแจ้งให้ประชาชนทราบว่ามารับบริการได้ ณ ที่ใด

2. ทำการทดสอบเด็ก เป็นการทดสอบเบื้องต้น เพื่อพิจารณาว่าเด็กควรได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษ หรือการศึกษาสำหรับเด็กปกติ

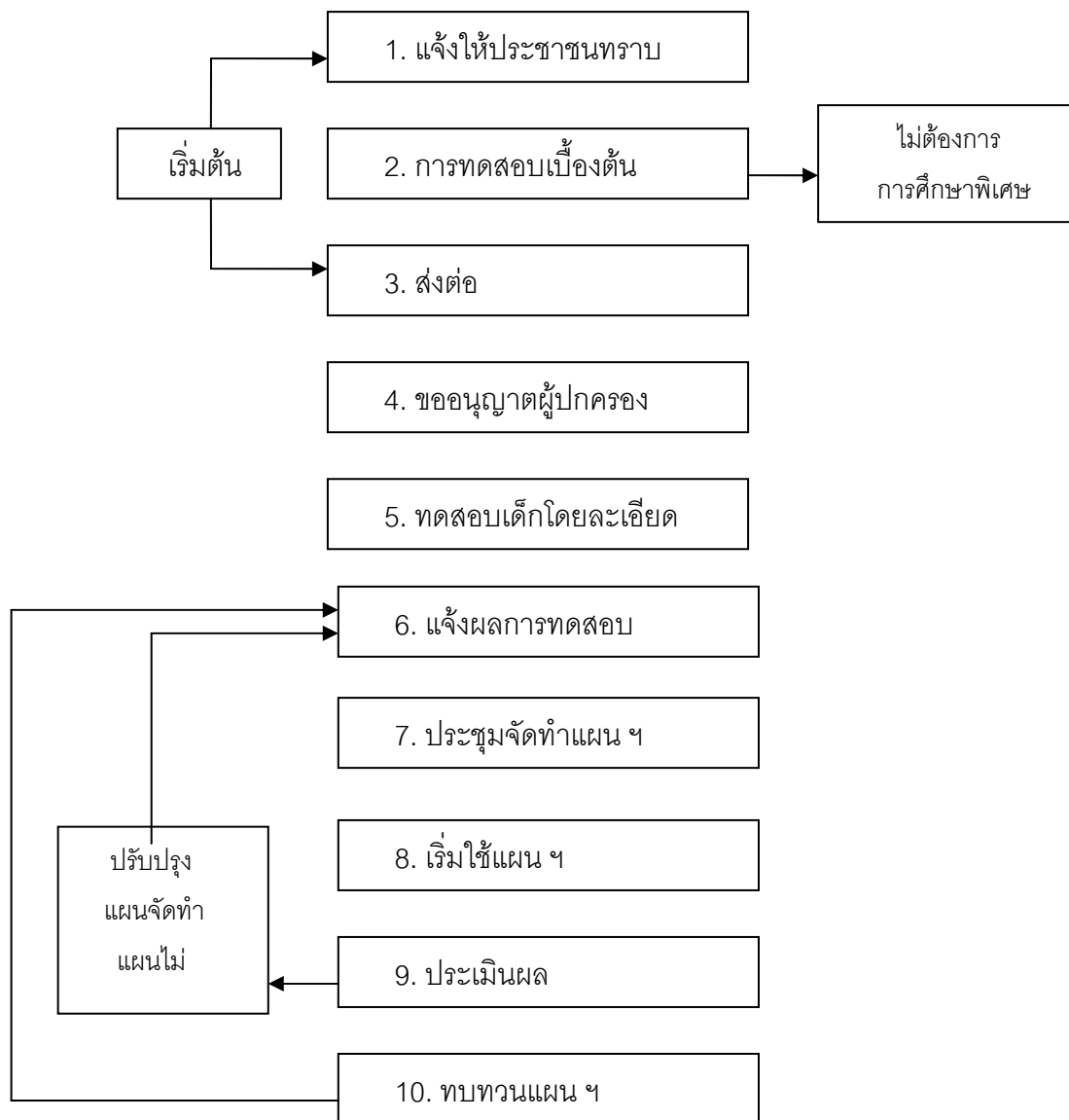
3. ส่งเด็กไปรับบริการทดสอบโดยละเอียด หากเด็กต้องการทดสอบเพิ่มเติม เด็กควรได้รับบริการได้ ณ ที่ใด

4. ขออนุญาตจากผู้ปกครองก่อนทำการทดสอบเด็ก

5. ทดสอบเด็กโดยละเอียด การทดสอบในขั้นนี้เป็นการทดสอบเพื่อจำแนกประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทดสอบเพื่อประเมินความสามารถของเด็ก และจุดอ่อนของเด็ก ทั้งนี้ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

6. แจ้งผลการทดสอบแก่ผู้เกี่ยวข้องและนัดประชุม

7. ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้ที่เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ครูผู้สอน ครูใหญ่หรือผู้แทน นักจิตวิทยา และผู้ปกครองเด็ก การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะมีการตกลงกันในรายละเอียดในที่ประชุมนี้
8. เริ่มใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
9. ประเมินผลการเรียนของเด็ก
10. ทบทวนแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และ/หรือ จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลใหม่

แสดงขั้นตอนการทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
(ผดุง อารยะวิญญู. 2533: 173)

เนื้อหาของสาระของแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ควรประกอบด้วยเนื้อหาของสาระตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็ก เช่น ชื่อ นามสกุล อายุ วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ ชื่อโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เป็นต้น

2. บริการที่เด็กจะได้รับ หมายถึง บริการในทางการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้อง บริการทางการศึกษาเป็นโครงการศึกษาพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดให้ นั่นคือจะต้องระบุว่าเด็กได้รับการบรรจุเข้าศึกษาในโครงการใดโครงการหนึ่งต่อไปนี้

2.1 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

2.2 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา

2.3 โครงการสำหรับเด็กปัญญาอ่อน

2.4 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

2.5 โครงการสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

2.6 โครงการสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์

2.7 โครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนเปิดบริการ

บริการที่เกี่ยวข้องหมายถึงบริการอื่นที่ทางโรงเรียนจัดควบคู่ไปกับบริการทางการศึกษาพิเศษ บริการที่เกี่ยวข้องอาจได้แก่

1.1 การแก้ไขการพูด

1.2 การบำบัดทางกายภาพ

1.3 อาชีวบำบัด

1.4 ดนตรีบำบัด

1.5 พฤติกรรมบำบัด

1.6 บริการอ่านหนังสือให้เด็กตาบอดฟัง

1.8 บริการล่ามสำหรับเด็กหูหนวก

1.9 บริการรถรับส่งนักเรียน

1.10 บริการแนะแนวและให้คำปรึกษา

1.11 บริการอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัด

3. การเรียนร่วมในชั้นปกติ หากเป็นไปได้ควรให้เด็กมีโอกาสเรียนร่วมในชั้นปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุว่าจะให้เด็กเรียนร่วมใน

ลักษณะใดเรียนร่วมเต็มเวลา หรือเรียนร่วมบางเวลา การเรียนร่วม คิดเป็นเวลาร้อยละเท่าใด ของเวลาทั้งหมด และจะให้เรียนร่วมในวิชาใดบ้าง เช่น

3.1 วิชาทักษะ (เลข, ภาษาไทย ฯลฯ)

3.2 พลศึกษา

3.3 ศิลปะ

3.4 การงานพื้นฐานอาชีพ

3.5 ดนตรี

3.6 ลูกเสือ เนตรนารี

3.7 วิชาอื่นที่ทางโรงเรียนเปิดสอน

4. ระดับความสามารถของเด็ก ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุระดับ ความสามารถของเด็ก นั่นคือระบุว่าเด็กมีความรู้ความสามารถในระดับใด ซึ่งมักจะพบได้จาก ผลการทดสอบในด้านต่าง ๆ ด้านที่สำคัญที่ควรระบุมีดังนี้

4.1 พื้นความรู้ด้านวิชาทักษะ เช่น การอ่าน คณิตศาสตร์ เป็นต้น

4.2 การพูดและภาษา

4.3 วุฒิภาวะทางสังคม

4.4 การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้

1.5 การเคลื่อนไหว รวมไปถึงการเดิน การวิ่ง การหยิบจับสิ่งของ

1.6 การช่วยตัวเอง

1.7 วุฒิภาวะทางอารมณ์

1.8 การเตรียมอาชีพ

การที่ครูทราบระดับความสามารถของเด็กจะช่วยให้ครูสามารถจัดเนื้อหา ตลอดจน หลักสูตรที่จะใช้สอนเด็กได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถ ของเด็กจึงจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากที่สุด

5. จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยปกติแล้วจุดมุ่งหมายระยะยาวมักกำหนดไว้ไม่เกิน 1 ปี ดังนั้นในระยะเวลาของการเรียน 1 ปี ครูต้องการให้เด็กมีทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้นจาก เดิมเท่าใดควรกำหนดไว้ ตัวอย่างจุดมุ่งหมาย เช่น

เด็กจะสามารถแต่งตัวเองได้

เด็กจะสามารถทำเลขในหนังสือแบบเรียนเลขคณิตชั้น ป. 2 ได้

เด็กจะสามารถอ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้น ป. 1 ได้

เด็กจะสามารถอ่านออกเสียงพยัญชนะได้ทุกเสียง เป็นต้น

การกำหนดจุดมุ่งหมายระยะยาวจะต้องสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็ก จุดมุ่งหมายไม่ควรกำหนดไว้สูงเกินไป เพราะบางทีไม่สามารถบรรลุเป้าหมายนั้นได้ หรือไม่ควรตั้งต่ำเกินไป เพราะอาจทำให้เด็กไม่สนใจบทเรียนเนื่องจากเด็กสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในเวลารวดเร็ว จุดมุ่งหมายระยะยาวนี้จะต้องมีการทบทวนปีละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย

6. จุดมุ่งหมายระยะสั้น โดยปกติแล้วจุดมุ่งหมายระยะสั้นเป็นจุดมุ่งหมายใน 1 ภาคเรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายระยะสั้นต้องยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลัก เช่น ในจุดมุ่งหมายระยะยาวกำหนดว่าจะให้เด็ก (ปัญญาอ่อน) สามารถแต่งตัวได้เองโดยไม่มีคนคอยช่วยเหลือ ในจุดมุ่งหมายระยะสั้นจะต้องกำหนดว่า การที่เด็กแต่งตัวได้นั้น เด็กจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ตัวอย่าง เช่น

เด็กจะสามารถหยิบเสื้อ สวมเสื้อได้เอง

เด็กจะสามารถมัดกระดุมได้ถูกต้อง

เด็กจะสามารถสวมกางเกงได้

เด็กจะสามารถสวมรองเท้าได้

เด็กจะสามารถผูกเชือกรองเท้าได้ เป็นต้น

ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอน หรือทักษะต่าง ๆ ที่เด็กจะต้องกระทำ จะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ระยะสั้นที่กำหนดไว้ ซึ่งเด็กจะต้องฝึกกล้ามเนื้อและกล้ามเนื้อ แขน ขา ตลอดจนถึงนิ้วมือ เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะช่วยตนเองในการแต่งตัวได้

7. เกณฑ์การวัดผล ควรมีการวัดอย่างน้อยปีละครั้ง แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีการวัดผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือบางทีก็บ่อยกว่านั้น จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลคือเพื่อสำรวจว่า เด็กสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลอาจใช้แบบทดสอบมาตรฐานก็ได้ หากแบบทดสอบนั้นเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับเด็ก แต่การวัดผลส่วนมากใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น แต่สิ่งสำคัญเกี่ยวกับการวัดผลที่ต้องกำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลคือเกณฑ์ในการตัดสิน ซึ่งจะต้องกำหนดไว้ควบคู่ไปกับวิธีวัดผล เช่น

วิธีวัดผล	เกณฑ์
1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น	1. นักเรียนตอบข้อทดสอบได้ 90%
2. ครูสังเกตพฤติกรรมเด็ก	2. วันละ 5 นาที เป็นเวลา 5 วัน
3. การนับของครู	3. นักเรียนกระโดดได้ 10 ครั้ง
4. การนับของครู	4. นักเรียนออกเสียงควบกล้ำ ร ได้ถูก 9 ครั้ง ใน 10 ครั้ง

5. ครูตั้งคำถาม	5. นักเรียนตอบได้ 100%
-----------------	------------------------

การวัดผลจะช่วยให้ครูทราบความก้าวหน้าของเด็กในด้านการเรียนรู้ ผลการประเมินจะช่วยให้ครูปรับปรุงแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือช่วยในการกำหนดแผนใหม่ได้อย่างเหมาะสม

8. ระยะเวลา ระยะเวลา หมายถึง ช่วงเวลาที่ครูนำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้ ดังนั้น แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องกำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุด ซึ่งอาจกำหนดเป็นรายปี หรือใน 1 ภาคเรียนก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

9. การลงลายมือกำกับ แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลควรระบุผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจเป็นครูผู้สอนหรือเป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ครูใหญ่ ครูแนะแนว ครูผู้สอน และผู้ปกครอง เป็นต้น ผู้รับผิดชอบหมายถึงผู้ที่เห็นด้วยกับแผนนี้ และลงลายมือชื่อกำกับไว้ในตอนท้ายของแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

10. ข้อมูลอื่น ๆ ข้อมูลอื่น ๆ หมายถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หากบรรจุข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ ข้อมูลที่จำเป็นที่ควรได้รับการบรรจุไว้ในแผนการศึกษานี้ ได้แก่ ประวัติการเจ็บป่วย รายชื่อแบบทดสอบที่ใช้ในการวินิจฉัยเด็ก การปรับพฤติกรรม โครงการสอนรายสัปดาห์หรือรายเดือน เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าวจะบรรจุหรือไม่บรรจุไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลก็ได้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของทางโรงเรียน ส่วนข้อมูลในข้อ 1 - 9 นั้น จำเป็นต้องได้รับการบรรจุไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (ผดุงอารยวิญญู, 2533 : 170)